

नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ७१) काठमाडौं, जेठ १० गते, २०७८ साल (संख्या ६

भाग ३

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको

सूचना

नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ४९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सो नियमावलीको अनुसूची-१, अनुसूची-२ र अनुसूची-३ को सट्टा देहायका अनुसूची-१, अनुसूची-२ र अनुसूची-३ राखी हेरफेर गरेकोले यो सूचना प्रकाशन गरिएको छः-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

"अनुसूची - १

(नियम ३ सँग सम्बन्धित)

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन गर्नु पर्ने प्रस्ताव

(क) वन क्षेत्र :

- (१) १० देखि ५० हेक्टरसम्मको क्षेत्रफलमा एकल प्रजातिका स्वदेशी बिरुवा एउटै ब्लकमा वृक्षारोपण गर्ने,
- (२) सम्बन्धित ठाउँमा परीक्षण भई वृक्षारोपणको लागि उपयुक्त भएका आयातित प्रजातिका बिरुवा १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रफलमा एउटै ब्लकमा वृक्षारोपण गर्ने,
- (३) २० हेक्टरसम्म क्षेत्रफलमा नयाँ वनस्पति उद्यान, वन-बीउ बगैँचा वा प्राणी उद्यान (चिडियाखाना) निर्माण गर्ने,
- (४) तराईमा २० हेक्टरसम्म र पहाडमा ५ हेक्टरसम्म क्षेत्रफलको वन क्षेत्र व्यावसायिक कबुलियती वनको रूपमा दिने,
- (५) नेपाल सरकारले वन अनुसन्धान प्रयोजनका लागि वार्षिक १५ हेक्टर क्षेत्रफलसम्मको राष्ट्रिय वन सरपट कटान गर्ने,
- (६) वन क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्रभित्र वा सिमसार क्षेत्र रहेका प्रत्येक नदी, खोलाबाट दैनिक ५० घन मिटरसम्म बालुवा, ढुङ्गा, ग्राभेल र माटो सङ्कलन गर्ने,
- (७) वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, वातावरण संरक्षण क्षेत्र वा रामसारमा सूचीकृत सीमसार क्षेत्रबाट भएर बग्ने नदीनालाको सतहबाट व्यावसायिक प्रयोजन बाहेक आयोजना सञ्चालक आफैँले सञ्चालन

- गर्ने विकास निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने बालुवा, ढुङ्गा, ग्राभेल र माटो दैनिक ५० घनमिटरसम्म निकाल्ने,
- (८) विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण बाहेक अन्य प्रयोजनको लागि १ हेक्टरसम्मको वन क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र तथा वातावरण संरक्षण क्षेत्रको वनको जग्गा प्रयोग गर्ने,
- (९) एक जिल्लाबाट वार्षिक ५ मेट्रिक टनसम्म खोटो सङ्कलन गर्ने,
- (१०) वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र वा वातावरण संरक्षण क्षेत्रमा निजी जग्गाबाहेक अन्यत्र नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले उपभोक्ता समूह मार्फत निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने आयोजना निर्माण गर्ने,
- (११) आनुवांशिक स्रोत माथि पहुँच, उपयोग र लाभको बाँडफाँड गर्ने,
- (१२) आयातित जङ्गली जनावर वन क्षेत्रमा छाड्ने,
- (१३) ५ देखि १० किलोमिटर सम्म लम्बाईको वन पथ वा अग्नी रेखा निर्माण गर्ने,
- (१४) वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, वातावरण संरक्षण क्षेत्र वा रामसारमा सूचीकृत सीमसार क्षेत्रमा १ मेगावाट भन्दा कम क्षमताका जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्ने ।
- (ख) स्वास्थ्य क्षेत्र : १६ देखि २५ शैय्यासम्मको अस्पताल, नर्सिङ होम वा चिकित्सा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने ।

- (ग) शिक्षा क्षेत्र : ५० शैय्यासम्मको शिक्षण अस्पताल सञ्चालन गर्ने ।
- (घ) पर्यटन क्षेत्र : (१) २५ देखि ५० बेडसम्मको होटल वा रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने ।
(२) दुई करोड देखि पाँच करोड रुपैयाँसम्म लगानी हुने वञ्ची जम्पिङ्ग, स्विङ्ग, क्यानोनिङ्ग, स्काई डाइभिङ्ग, जिप फ्लाइड, हाई रोप्स, स्काई वाक, प्याराग्लाइडिङ्ग, अल्ट्रालाइट, एम्यूजमेण्ट पार्क र फन पार्क तथा अन्य साहसिक एवं पर्यटन पूर्वाधारका आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने ।
- (ङ) यातायात क्षेत्र :
(१) २५० मिटर लम्बाईसम्मको पुल निर्माण गर्ने,
(२) स्थानीय सडक निर्माण गर्ने ।
- (च) ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ क्षेत्र :
(१) ६६ के.भी. सम्मको विद्युत् प्रसारण लाइन आयोजनाका लागि वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने,
(२) चुम्बकीय ऊर्जाबाट विद्युत उत्पादन गर्ने,
(३) जल तथा मौसम मापन केन्द्र वा मौसमी राडार स्थापना कार्य गर्दा वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने,
(४) १०० हेक्टरसम्म लिफ्ट सिँचाइ आयोजना निर्माण गर्ने ।
- (छ) खानेपानी क्षेत्र: ट्रीटमेन्ट सहितको (५ एम.एल.डि. (MLD) क्षमता सम्मको) ढल निकास प्रणाली समावेश भएका खानेपानी आयोजना (१ लाख आधार वर्ष जनसङ्ख्या (Base year population)) सम्म सञ्चालन गर्ने ।

- (ज) आवास, भवन तथा बस्ती विकास र शहरी विकास क्षेत्र :
- (१) २० देखि ३० मिटरसम्म उचाइका भवन निर्माण गर्ने,
 - (२) ३,००० देखि ५,००० वर्गमिटर क्षेत्रफलसम्मको Built Up Area वा Floor Area भएको आवासीय, व्यावसायिक वा आवासीय र व्यावसायिक दुवै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्ने,
 - (३) ५०० देखि १,००० जनासम्म एकैपटक आगमन तथा निगमन हुने सिनेमा हल, थिएटर, सामुदायिक भवन, रङ्गशाला, कन्सर्ट हल र स्पोर्ट्स कम्प्लेक्स निर्माण गर्ने,
 - (४) ५ देखि १० हेक्टरसम्मको जग्गा आयोजना सञ्चालन गर्ने,
 - (५) १ देखि ५ हेक्टरसम्म Hard Surface Pavement (Dry Port, Bus Park, Parking Lot आदि) निर्माण गर्ने,
 - (६) ५,००० देखि १०,००० लिटरसम्म दैनिक भूमिगत पानीको प्रयोग हुने भवन निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने ।
- (झ) फोहोरमैला व्यवस्थापन क्षेत्र:
- (१) ५ एम.एल.डि. (MLD) क्षमता सम्मको ढल व्यवस्थापन आयोजना सञ्चालन गर्ने,
 - (२) ५०,००० जनसङ्ख्या (आधार वर्ष Base year population) सम्मलाई टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले सञ्चालन हुने ढल निकास सरसफाई वा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्य गर्ने,
 - (३) २५ शैय्या भएको स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल वा नर्सिङ्ग होमबाट निस्कने जैविक जोखिमपूर्ण पदार्थको अन्तिम निष्काशन व्यवस्थापन गर्ने ।

- (ज) उद्योग क्षेत्र :
- (१) मेसिन उपकरणमा १ देखि ५ करोड रुपैयाँसम्म लगानी भएको वर्कशप (मर्मत सम्भार गर्ने समेत) स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने,
 - (२) वन क्षेत्र बाहेक अन्य स्थानमा १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा औद्योगिक ग्राम/औद्योगिक क्षेत्र, औद्योगिक पार्क, विशेष आर्थिक क्षेत्र, अन्तरदेशीय विशेष आर्थिक क्षेत्र, सुख्खा बन्दरगाह तथा व्यापारिक क्षेत्र स्थापना गर्ने,
 - (३) दैनिक २५ मेट्रिक टनसम्म बालुवा प्रशोधन गर्ने ।
- (ट) खानी क्षेत्र: साधारण निर्माणमुखी ढुङ्गा, डेकोरेटिभ ढुङ्गा, ग्राभेल, बालुवा, औद्योगिक माटो र साधारण माटोको लागि दैनिक ५० घन मिटरसम्म उत्खनन् गर्ने ।

अनुसूची - २

(नियम ३ सँग सम्बन्धित)

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नु पर्ने प्रस्ताव

(क) वन क्षेत्र :

- (१) तराईमा ५० हेक्टर भन्दा बढी ५०० हेक्टरसम्म र पहाडमा ५० हेक्टर भन्दा बढी २५० हेक्टरसम्मको क्षेत्रफलमा एकल प्रजातिका स्वदेशी बिरुवा एउटै ब्लकमा वृक्षारोपण गर्ने,
- (२) सम्बन्धित ठाउँमा परीक्षण भई वृक्षारोपणको लागि उपयुक्त भएका आयातित प्रजातिका बिरुवा तराईमा १० हेक्टर भन्दा बढी ५० हेक्टरसम्म र पहाडमा १० हेक्टर भन्दा बढी २५ हेक्टरसम्मको क्षेत्रफलमा एउटै ब्लकमा वृक्षारोपण गर्ने,
- (३) २० हेक्टरभन्दा बढीको क्षेत्रफलमा नयाँ वनस्पति उद्यान, वन-बीउ बगैँचा र प्राणी उद्यान (चिडियाखाना) निर्माण गर्ने,
- (४) तराईमा २० हेक्टर भन्दा बढी १०० हेक्टरसम्म र पहाडमा ५ हेक्टर भन्दा बढी ५० हेक्टरसम्म क्षेत्रफलको व्यावसायिक वन कबुलियती वनको रूपमा दिने,
- (५) नेपाल सरकारले वन अनुसन्धान प्रयोजनको लागि वार्षिक १५ हेक्टर भन्दा बढी ३० हेक्टर क्षेत्रफलसम्मको राष्ट्रिय वन सरपट कटान गर्ने,
- (६) सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, सामुदायिक वन, कबुलियती वन, वन संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, वन क्षेत्र भित्रको

सीमसार क्षेत्र वा संरक्षण क्षेत्र भएर बहने प्रत्येक नदी, खोलाबाट दैनिक ५० घन मिटरभन्दा बढी बालुवा, ढुङ्गा, ग्राभेल र माटो सङ्कलन गर्ने,

- (७) विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण बाहेक अन्य प्रयोजनको लागि १ हेक्टर भन्दा बढी ५ हेक्टरसम्मको वन क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र तथा वातावरण संरक्षण क्षेत्रको वनको जग्गा प्रयोग गर्ने

तर संवत् २०७७ साल असार १ गते भन्दा अघि वन क्षेत्रमा सडकको ट्रयाक तयार भएको हकमा सो सडकको स्तरोन्नति गर्दा थप हुने वन क्षेत्रको क्षेत्रफल मात्र गणना गर्नु पर्नेछ ।

- (८) सिमेन्ट उद्योगको लागि कच्चा पदार्थको रूपमा रहेको चुनढुङ्गा उत्खनन् कार्यका लागि १ देखि २५ हेक्टरसम्मको वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्ने,

तर सिमेन्ट उद्योगमा प्रयोग हुने चुनढुङ्गा उत्खनन् गर्ने आयोजनाको लागि वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्दा वातावरणीय व्यवस्थापन योजना संलग्न भएको हुनु पर्नेछ ।

- (९) सार्वजनिक बुट्यान क्षेत्रमा जडीबुटी वा सुगन्धित वनस्पतिको व्यावसायिक उत्पादनको लागि जडीबुटी केन्द्र स्थापना गर्ने,

- (१०) १० किलोमिटर भन्दा बढी लम्बाईको वन पथ वा अग्नी रेखा निर्माण गर्ने,

- (११) वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, वातावरण संरक्षण क्षेत्र वा रामसारमा सूचीकृत सीमसार क्षेत्रमा १

मेगावाटभन्दा बढी २५ मेगावाट क्षमतासम्मको जलविद्युत आयोजना निर्माण कार्य गर्न ।

- (१२) वन क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र भित्रको वन क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र भित्रको वन क्षेत्र, सिमसार क्षेत्र वा वातावरण संरक्षण क्षेत्र भित्रको वन क्षेत्रमा २५ बेडसम्मको रिसोर्ट वा होटल, २५ शैय्यासम्मको अस्पताल वा २५ कोठा सम्मको शिक्षण संस्था निर्माण गर्ने,
- (१३) प्रचलित कानून अनुसार प्रशोधन गरी सारतत्त्व निकाली निकासी गर्न पाइने प्रजातिको हकमा एक जिल्लाबाट प्रति प्रजाति २० देखि १०० टनसम्म वन पैदावर सङ्कलन गर्ने,
- (१४) स्वीकृत वन कार्ययोजना बमोजिम ५ हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रबाट कटान भएका रुखको जरा, टुटा निकाल्ने,
- (१५) बाह्य (एकजोटिक) तथा मिचाहा (इन्भेसिभ) जङ्गली प्राणी तथा वनस्पतिको स्थापना (Introduced) लगायत जि.एम.ओ. (Genetically Modified Organism) र एल.एम.ओ. (Living Modified Organism) प्रभावित प्रजाति तथा प्रविधिको स्थापना, प्रसारण तथा अनुसन्धान सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- (१६) राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, मध्यवर्ती क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र वा वातावरण संरक्षण क्षेत्र स्थापना वा विस्तार गर्ने,
- (१७) राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, शिकार आरक्ष, वन क्षेत्र भित्रको सीमसार क्षेत्र वा संरक्षित जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन कार्ययोजना तयार गर्ने,

(१८) देहायको परिमाणमा वन पैदावार सङ्कलन गर्ने गरी जिल्ला भित्रको पञ्चवर्षीय वन कार्ययोजना, मध्यवर्ती क्षेत्र वा संरक्षण क्षेत्रको व्यवस्थापन योजना वा वन संरक्षण क्षेत्रको कार्ययोजना तयार गर्ने :-

(क) वार्षिक ५० मेट्रिक टनसम्म जरा तथा गानो सङ्कलन गर्ने,

(ख) वार्षिक १५० मेट्रिक टनसम्म बोक्रा सङ्कलन गर्ने,

(ग) वार्षिक १५० मेट्रिक टनसम्म पात वा डाँठ सङ्कलन गर्ने (सालसिड, रिठ्ठा र अमला, तेन्दुपात, भोर्लापात र तेजपात बाहेक),

(घ) वार्षिक १५० मेट्रिक टनसम्म फूल वा भुवा सङ्कलन गर्ने,

(ङ) वार्षिक २०० मेट्रिक टनसम्म फल वा बीज सङ्कलन गर्ने,

(च) वार्षिक १५० मेट्रिक टनसम्म बिरुवा सङ्कलन गर्ने,

(छ) वार्षिक २०० मेट्रिक टनसम्म गम, रेजिन (सल्लाको खोटो बाहेक) वा लोहवान सङ्कलन गर्ने,

(ज) वार्षिक २ लाख घन फिट भन्दा बढी काठ उत्पादन तथा सङ्कलन गर्ने,

(१९) एक जिल्लाबाट वार्षिक ५ मेट्रिक टन भन्दा बढी खोटो सङ्कलन गर्ने,

- (ख) स्वास्थ्य क्षेत्र : २५ भन्दा बढी १०० शैय्यासम्मको अस्पताल, नर्सिङ्गहोम वा चिकित्सा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने ।
- (ग) शिक्षा क्षेत्र : ५० भन्दा बढी १०० शैय्या सम्मको शिक्षण अस्पताल सञ्चालन गर्ने ।
- (घ) पर्यटन क्षेत्र :
- (१) ५१ देखि १०० बेडसम्मको होटल वा रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने,
- (२) पाँच करोड रुपैयाँ भन्दा बढी लगानी हुने वज्जी जम्पिङ्ग, स्विङ्ग, क्यानोनिङ्ग, स्काई डाइभिङ्ग, जिप फ्लाईड, हाइ रोप्स, स्काई वाक, प्याराग्लाइडिङ्ग, अल्ट्रालाइट, एम्यूजमेण्ट पार्क र फन पार्क तथा अन्य साहसिक एवं पर्यटन पूर्वाधारका आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने ।
- (३) विद्यमान विमानस्थलमा क्षेत्रफल थप्ने,
- (४) माछा वा अन्य जलचर भएको कुनै नदी वा तालमा इन्जिन जडित उपकरण र इन्धन ज्वलन गरी न्यापिटिङ्ग कार्य वा क्रुज सञ्चालन गर्ने,
- (५) तालमा स्थापना हुने हाउस बोट (तैरने घर) सञ्चालन गर्ने ।
- (ङ) यातायात क्षेत्र :
- (१) २५० मिटरभन्दा बढी लम्बाईका पुल निर्माण गर्ने,
- (२) स्थानीय सडक बाहेक २५ किलोमिटरसम्म लम्बाई हुने नयाँ सडक निर्माण गर्ने,
- (३) ५ देखि ५० किलोमिटर सम्मको रज्जुमार्ग निर्माण गर्ने,

- (४) १ देखि ५ किलोमिटर सम्मको केबुलकार मार्ग निर्माण गर्ने,
 - (५) सडक प्रयोजनको लागि १ देखि ३ किलोमिटरसम्म सुरुङ बनाउने,
 - (६) चारपाङ्ग्रे सवारी सञ्चालन हुने आकाशे पुल (फलाई ओवर) निर्माण गर्ने,
 - (७) सार्वजनिक यातायातको लागि मोनो रेलमार्ग सञ्चालन गर्ने,
 - (८) १० किलोमिटर भन्दा बढी ५० किलोमिटरसम्म लम्बाईको राष्ट्रिय राजमार्ग वा सहायक सडकको चौडाई वृद्धि हुने गरी स्तरवृद्धि, पुनर्स्थापना वा पुनर्निर्माण गर्ने,
 - (९) आन्तरिक जलमार्गहरू निर्माण गर्ने ।
- (च) ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई क्षेत्र :
- (१) विद्युत प्रसारण लाईन र सबस्टेशन निर्माण अन्तर्गत:-
 - (क) १३२ के.भी. वा सोभन्दा बढी क्षमताको विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण गर्ने,
 - (ख) विद्यमान २२० के.भी. वा सोभन्दा बढी क्षमताको विद्युत प्रसारण लाइनबाट ट्याप गरी नयाँ आउटडोर सबस्टेशन निर्माण गर्ने ।
 - (२) विद्युत उत्पादन अन्तर्गत:-
 - (क) १ देखि ५० मेगावाट क्षमतासम्मको जलविद्युत उत्पादन आयोजना निर्माण गर्ने,
 - (ख) १ देखि ५ मेगावाट क्षमता सम्मको खनिज तेल वा ग्याँसबाट विद्युत् उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने ।

- (३) सिँचाइको नयाँ प्रणाली अन्तर्गत:-
- (क) तराई वा भित्री मधेशमा २०० देखि २,००० हेक्टरसम्मको क्षेत्र सिँचाइ गर्ने,
 - (ख) पहाडी उपत्यका र टारमा २५ देखि ५०० हेक्टरसम्मको क्षेत्र सिँचाइ गर्ने,
 - (ग) पहाडी भिरालो पाखा वा पर्वतीय क्षेत्रमा २५ देखि २०० हेक्टरसम्मको क्षेत्र सिँचाइ गर्ने,
 - (घ) १०० हेक्टरभन्दा बढीको लिफ्ट सिँचाइ आयोजना निर्माण गर्ने ।
- (४) सिँचाइको पुनरुत्थान प्रणाली अन्तर्गत: विद्यमान प्रणाली भित्रका सिँचाइ आयोजनामा नयाँ हेडवर्क्स निर्माण वा मूल नहर परिवर्तन हुने कुनै पनि पुनरुत्थान आयोजना सञ्चालन गर्ने,
- (५) २५ देखि १०० जनासम्म स्थायी बसोबास भएका जनसङ्ख्या विस्थापित गर्ने कुनै पनि जलस्रोत विकास कार्य गर्ने,
- (६) १० किलोमिटर भन्दा बढी लम्बाईको नदी नियन्त्रणको कार्य गर्ने,
- (७) नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्र:
- (क) १ देखि १० मेगावाट क्षमतासम्मको सौर्य ऊर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने,
 - (ख) १ देखि १० मेगावाट क्षमतासम्मको वायु ऊर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने,

- (ग) ०.५ देखि २ मेगावाट क्षमतासम्मको जैविक ऊर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने,
- (घ) चिनी उद्योग क्षेत्रभित्रको उखु पेलिसकेपछि निस्कने खोस्ता (Bagasse) बाट विद्युत सहउत्पादन (Cogeneration) हुने आयोजना सञ्चालन गर्ने,
- (ङ) १५,०० देखि १०,००० घनमिटर सम्म क्षमताको बायोग्याँस प्लान्ट निर्माण गर्ने ।
- (छ) खानेपानी क्षेत्र :
- (१) १०० देखि ५०० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा फैलिएको वर्षातको पानी सङ्कलन गर्ने तथा त्यति क्षेत्रफलमा भएका पानीका स्रोतको प्रयोग गर्ने,
- (२) सेफ इल्ड १०० लिटर प्रति सेकेण्ड (LPS) भन्दा बढीको सतही पानीको स्रोत र सो पानीको ५० देखि ७५ प्रतिशतसम्म सुख्खा समयमा आपूर्ति गर्ने,
- (३) प्रति सेकेण्ड १०० लिटर भन्दा बढीको दरले पानी प्रशोधन गर्ने,
- (४) भूमिगत पानीको स्रोत विकासका लागि कुल एक्यूफरको ५० देखि ७५ प्रतिशतसम्म रिचार्ज गर्ने,
- (५) १ देखि ३ किलोमिटर सम्मको सुरुङ निर्माण गरी खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्ने,
- (६) खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्नको लागि २५ देखि १०० जनासम्म जनसङ्ख्या विस्थापन गर्ने,

- (७) खानेपानीको स्रोतको माथिल्लो तटीय भागमा ५०० जनसङ्ख्या सम्मको बसोबास गराउने,
 - (८) ५० हजारदेखि २ लाखसम्मको आधार वर्षको जनसङ्ख्यालाई खानेपानी आपूर्ति गर्ने,
 - (९) ५० हजारदेखि २ लाखसम्मको आधार वर्षको जनसङ्ख्यालाई खानेपानी आपूर्ति गरी नयाँ स्रोत जोड्ने,
 - (१०) १ किलोमिटर भन्दा बढीको डाइभर्सन सम्बन्धी काम गर्ने,
 - (११) ट्रिटमेन्ट सहितको (५ एम.एल.डि. (MLD) क्षमता भन्दा बढीको) ढल निकास प्रणाली समावेश भएका खानेपानी आयोजना (१ लाख भन्दा बढी आधार वर्ष जनसङ्ख्या (Base year population) लाई सञ्चालन गर्ने ।
- (ज) आवास, भवन तथा बस्ती विकास र शहरी विकास क्षेत्र :
- (१) ३० मिटर भन्दा बढी ४५ मिटरसम्मका उचाई भएका भवन निर्माण गर्ने,
 - (२) ५,००० भन्दा बढी १०,००० वर्गमिटर क्षेत्रफलसम्मको Built Up Area वा Floor Area भएको आवासीय, व्यावसायिक वा आवासीय र व्यावसायिक दुवै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्ने,
 - (३) १,००० भन्दा बढी २,००० जनासम्म एकै पटक आगमन तथा निगमन हुने सिनेमा हल, थिएटर, सामुदायिक भवन, रङ्गशाला, कन्सर्टहल, स्पोर्ट्स कम्प्लेक्स निर्माण गर्ने,

- (४) १० देखि १०० हेक्टरसम्मको जग्गा आयोजना सञ्चालन गर्ने,
 - (५) ५ हेक्टरभन्दा बढी Hard Surface Pavement (Dry Port, Bus Park, Parking Lot आदि) निर्माण गर्ने,
 - (६) १०,००० भन्दा बढी २०,००० लिटरसम्म दैनिक भूमिगत पानीको प्रयोग हुने भवन निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने ।
 - (७) १ देखि ५ हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा आवास विकास गर्ने,
 - (८) २०,००० घन मिटरभन्दा बढी माटो पुर्ने तथा माटो काटी Site Develop गर्ने ।
- (झ) फोहरमैला व्यवस्थापन क्षेत्र: घर तथा आवास क्षेत्रबाट निस्कने फोहरमैलाको सम्बन्धमा देहायको काम गर्ने :-
- (१) ५ एम.एल.डि. (MLD) क्षमता भन्दा बढीको ढल व्यवस्थापन आयोजना सञ्चालन गर्ने,
 - (२) ५०,००० भन्दा बढी आधार वर्ष जनसङ्ख्या (Base year population) लाई टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले सञ्चालन हुने ढल निकास सरसफाई वा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्य गर्ने,
 - (३) वार्षिक १,००० देखि ५,००० टनसम्म फोहोरमैला जमिनमा भर्ने,
 - (४) ५ देखि १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा फैलिएको ट्रान्सफर स्टेशन र रिसोर्स रिकोभरी एरिया सम्बन्धी काम गर्ने,
 - (५) ५ देखि १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा फैलिएको रसायन, यान्त्रिक वा जैविक तरिकाबाट फोहरमैला छनौट गर्ने, केलाउने, तह लगाउने र पुनः प्रयोग गर्ने,

- (६) ५ देखि १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा फैलिएको कम्पोष्ट प्लाण्ट सम्बन्धी काम गर्ने,
- (७) २५ भन्दा बढी १०० शैय्या सम्म भएको स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल वा नर्सिङ्ग होमबाट निस्कने जैविक जोखिमपूर्ण पदार्थको अन्तिम निष्कासन व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ज) उद्योग क्षेत्र :
- (१) मेसिन उपकरणमा ५ करोड रुपैयाँ भन्दा बढी लगानी गर्ने निर्माण सम्बन्धी कार्य गर्ने उद्योगको स्टोरेज यार्ड स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने,
- (२) वन क्षेत्र बाहेक अन्य स्थानमा १० हेक्टर भन्दा बढी २०० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा औद्योगिक ग्राम/औद्योगिक क्षेत्र, औद्योगिक पार्क, विशेष आर्थिक क्षेत्र, अन्तरदेशीय विशेष आर्थिक क्षेत्र, सुख्खा बन्दरगाह तथा व्यापारिक क्षेत्र स्थापना गर्ने,
- (३) ब्लेण्डिङ्ग प्रक्रियाबाट मदिरा उत्पादन गर्ने वा दैनिक ५ लाख लिटरसम्म क्षमता भएको उमाल्ने र फर्मेन्टेशन सुविधायुक्त डिस्टिलरी, ब्रुअरी वा वाइनरी उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४) कार्बोनेटेड वा ननकार्बोनेटेड ब्रेभरेज, जुस आदि उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५) वनस्पति घ्यू वा खाने तेल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६) दैनिक १ मेट्रिक टन भन्दा बढी चिया, कफी, जडीबुटी आदि प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,

- (७) दैनिक ३,००० मेट्रिक टनसम्म खाँडसारी वा चिनी उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (८) दैनिक १० मेट्रिक टन भन्दा बढी खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (९) दैनिक २५ मेट्रिक टनसम्म हाड, सिङ्ग वा खुर प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१०) दैनिक १५,००० वर्ग फिटसम्म छाला प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (११) पाइपलाईन बाहेक व्यापारिक प्रयोजनको लागि प्रति सेकेण्ड १० लिटरभन्दा बढीको दरले पानी प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१२) कुकिङ्ग (एल. पी. जी.) ग्याँस, नेचुरल ग्याँसको उत्पादन, भण्डारण, फिलिङ्ग, रिफिलिङ्ग गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१३) कार्बन डाईअक्साईड, अक्सिजन, नाईट्रोजन, ऐसिटिलिन आदि उत्पादन तथा रिफिलिङ्ग गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१४) वार्षिक ३ करोड गोटासम्म उत्पादन क्षमता भएको पोलेको ईटा, टायल आदि बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१५) दैनिक १० हजार भन्दा बढी Compressed Bricks, Hollow Bricks/Blocks उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१६) दैनिक १००० मेट्रिक टनसम्म क्षमताको क्रसर उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१७) दैनिक २५ मेट्रिक टन भन्दा बढी बालुवा प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१८) दैनिक १०० मेट्रिक टनसम्म उत्पादन क्षमता भएको एसिड वा अल्काली उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,

- (१९) Chemical (Plasticizer, Chlorine, Sodium Hypo-chloride आदि), Glue, Adhesives बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२०) Zinc Oxide उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२१) श्रृङ्गार सामान बाहेकका रङ्ग रोगन उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२२) ब्लेण्डिङ्ग, रिप्रोसेसिङ्ग वा रिक्लामेशन प्रक्रियाबाट लुब्रिकेन्टस् उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२३) ब्लेण्डिङ्ग प्रक्रियाबाट विटुमिन वा विटुमिन इमल्सनको उत्पादन तथा रिफिलिङ्ग गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२४) Mosquito Repellent (झोल, क्वाईल, ट्याबलेट, लोसन आदि), धुप आदि उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२५) दैनिक ५ मेट्रिक टन भन्दा बढी डिटरजेन्ट, स्याम्पु, लिक्विड क्लिनर, क्लिनिङ्ग पाउडर, स्यानिटाईजर, फ्रेसनर आदि उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२६) दैनिक १ मेट्रिक टन भन्दा बढी साबुन उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२७) ब्याट्री (ड्राई वा वेट वा लिथियम आयोन) उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२८) दैनिक ५० मेट्रिक टनसम्म (ड्राई वा वेट) ब्याट्री रिसाईक्लिङ्ग गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२९) दैनिक ५ मेट्रिक टनसम्म फोम उत्पादन उद्योग (फोमको प्रयोग गरी २ मेट्रिक टन भन्दा बढी वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग समेत) स्थापना गर्ने,

- (३०) परम्परागत घरेलु उद्योग बाहेकका दैनिक १०० मेट्रिक टनसम्म उत्पादन क्षमता भएको पल्प वा कागज उद्योग स्थापना गर्ने,
- (३१) दैनिक १ मेट्रिक टन भन्दा बढी स्टेशनरी सामान (पेन, डटपेन, सिसाकलम, कापी रजिस्टर आदि) उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (३२) दैनिक ५ मेट्रिक टन भन्दा बढी प्याकेजिङ्ग (कोरुगेटेड बक्स, कार्डबोर्ड आदि) उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (३३) परम्परागत घरेलु उद्योग बाहेकका धागो तथा कपडा रङ्गाई वा धुलाई वा छुपाई गर्ने उद्योग (गलैँचा, पस्मिना समेत) स्थापना गर्ने,
- (३४) दैनिक ५ मेट्रिक टन भन्दा बढी धागो प्रयोग गरी कपडा उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (३५) स्पिनिङ्ग मिल स्थापना गर्ने,
- (३६) जुट उद्योग स्थापना गर्ने,
- (३७) Coir Rope वा Coir Mattress उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (३८) चुनढुङ्गा वा क्लिङ्करमा आधारित दैनिक ३,००० मेट्रिक टनसम्म उत्पादन क्षमता भएको क्लिङ्कर वा सिमेन्ट उद्योग स्थापना गर्ने,
- (३९) दैनिक ३,००० मेट्रिक टनसम्म उत्पादन क्षमता भएको चुन उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४०) दैनिक १० मेट्रिक टन भन्दा बढी उत्पादन क्षमता भएको वा २० करोड देखि २ अर्ब रुपैयाँसम्म मेसिन

- उपकरणमा लगानी हुने खनिजजन्य पदार्थ प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४१) औषधी उद्योग स्थापना गर्ने वा दैनिक ५० मेट्रिक टनसम्म औषधीको लागि प्रारम्भिक कम्पाउण्ड (Bulk Drugs) संश्लेषण (Formulation) गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४२) दैनिक ५०० किलोग्राम भन्दा बढी आयुर्वेदिक औषधी उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४३) दैनिक ५ मेट्रिक टन भन्दा बढी प्लाष्टिकका सामान (पाईप, फिटिङ्ग, यार्न, Wrapper, आदि उत्पादन गर्ने सहित) उत्पादन गर्ने उद्योग (खेर गएको प्लाष्टिकको कच्चा पदार्थ वा Virgin Granuals, Resin, Compound मा आधारित) स्थापना गर्ने,
- (४४) टायर, ट्युब्स र रबर प्रशोधन तथा उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४५) पुरानो टायर तथा प्लाष्टिक प्रशोधन गरी इन्धन (तेल) निकाल्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४६) एनोडाइजिङ्ग, इलेक्ट्रोप्लेटिङ्ग तथा ग्याल्भनाइजिङ्ग गर्ने उद्योग (सुन चाँदीमा Plating गर्ने घरेलु उद्योग बाहेक) स्थापना गर्ने,
- (४७) रोलिङ्ग मिल उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४८) दैनिक १० मेट्रिक टन भन्दा बढी कट्टु-लेन्थ गर्ने तथा भाँडा बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४९) दैनिक ५० मेट्रिक टन भन्दा बढी उत्पादन क्षमता भएको फाउण्ड्री उद्योग स्थापना गर्ने,

- (५०) दैनिक ५०० मेट्रिक टनसम्म प्रारम्भिक स्मेल्टिङ्ग गरी फेरस तथा नन् फेरस वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५१) दैनिक ७५० मेट्रिक टनसम्म धातु रिमेल्टिङ्ग वा रिरोलिङ्ग वा ऐल्लोयिङ्ग (Alloying) गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५२) दैनिक १० मेट्रिक टन भन्दा बढी मेटल तथा नन् मेटलबाट फ्याब्रिकेशन (स्टकचर समेत) गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५३) गाडी, मोटर साईकल, अटोरिक्सा आदि तथा दैनिक १०० थान भन्दा बढी साईकल/रिक्सा (इन्धन वा विद्युत प्रयोग नगरी) एसेम्बलिङ्ग गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५४) १ करोड रुपैयाँ भन्दा बढीको मेसिन उपकरण प्रयोग गरी इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिक्स सामान एसेम्बलिङ्ग गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५५) दैनिक १ मेट्रिक टन भन्दा बढी बिजुलीको तार (वायरिङ्ग तथा प्रसारणको लागि) उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५६) मेसिन उपकरणमा ५ करोड रुपैयाँभन्दा बढी लगानी भएको वर्कशप (मर्मत सम्भार गर्ने समेत) स्थापना गर्ने,
- (५७) सबै प्रकारका ग्याँस सिलिन्डर उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५८) उद्योगले आफ्नो प्रयोगको लागि ५ देखि ४० मेगावाटसम्म नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि (सौर्य, वायु, जैविक आदि) Cogeneration बाट विद्युतीय ऊर्जा उत्पादन गर्ने,
- (५९) उद्योगले आफ्नो तापीय ऊर्जा प्रयोजनको लागि बायोमास, कोइलाबाट सञ्चालन हुने ग्याँसिफायरबाट १००

- किलोवाट देखि १ मेगावाट सम्म तापीय ऊर्जा जडान गरी सञ्चालन गर्ने,
- (६०) वार्षिक २५ हजारदेखि ५ लाख घन फिटसम्म काठ प्रयोग गर्ने सःमिल स्थापना गर्ने,
- (६१) दैनिक ५०० घन फिटभन्दा बढी काठ प्रयोग गरी झ्याल ढोका लगायतका फर्निचर सामान उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६२) रोजिन, टर्पेन्टाईन तथा कत्था उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६३) वार्षिक २ लाख घन फिटसम्म काठ वा काठजन्य पदार्थ प्रयोग गरी भेनियर, प्लाईउड, प्लाईबोर्ड आदि बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६४) दैनिक ५ मेट्रिक टन भन्दा बढी बाँस तथा बेतका सामान उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६५) दैनिक ५०० किलोग्राम भन्दा बढी सुर्तिजन्य पानमसला उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६६) चुरोट तथा बिँडी उत्पादन (सूर्ती ड्राइ गर्ने समेत) गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६७) सलाई उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६८) दैनिक १० किलो लिटरभन्दा बढी बायोडिजेल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६९) Solvent Extraction प्रक्रियाबाट खाने तेल बाहेक अन्य तेल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (७०) Extraction, Distillation आदि प्रविधिबाट सुगन्धित तेल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,

- (७१) अर्ध प्रशोधित तेल, फोसिल फ्युल प्रयोग गरी दैनिक २०० मेट्रिक टनसम्म पेट्रोलियम पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (७२) दैनिक ५ लिटर भन्दा बढी Chemical तथा Reagent प्रयोग हुने Diagnosis Lab स्थापना गर्ने,
- (७३) काँच प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (७४) दैनिक १ मेट्रिक टन भन्दा बढी पशु पन्छीको दाना उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (७५) दैनिक २०० जोर भन्दा बढी जुत्ता तथा चप्पल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (७६) दैनिक १ लाख भन्दा बढी पृष्ठ छपाई गर्ने प्रिन्टिङ्ग प्रेस सञ्चालन गर्ने,
- (७७) दैनिक १०० मेट्रिक टन भन्दा बढी Cargo Handling गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (७८) कम्प्यूटर, सफ्टवेयर, विद्युतीय उपकरण प्रयोग गरी सफ्टवेयर तयारी, अनलाईन सेवा, ईन्टरनेट, रेडियो, केबुल नेटवर्क जस्ता प्रकृतिका सेवा दिने कार्य वा तालिम, परामर्श जस्ता कार्य बाहेक २५ करोड देखि २ अर्ब रुपैयाँसम्म मेसिन उपकरणमा लगानी हुने उद्योग,
- (७९) अस्फाल्ट ब्याचिङ्ग प्लान्ट स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने,
- (८०) प्रतिदिन २५ देखि १०० टन सम्म बायोग्याँसको उत्पादन, भण्डारण, फिलिङ्ग सम्बन्धी उद्योग स्थापना गर्ने ।
- (ट) खानी क्षेत्र :
- (१) १०० जनासम्म जनसङ्ख्याको स्थायी बसोबास स्थानान्तरण वा पुनर्बास गरी खानी उत्खनन् गर्ने,

- (२) साधारण निर्माणमुखी ढुङ्गा, डेकोरेटिभ ढुङ्गा, बालुवा, ग्राभेल, औद्योगिक माटो र साधारण माटोको उत्खननको लागि दैनिक ५० देखि ५०० घन मिटरसम्म उत्खननको कार्य गर्ने,
 - (३) रेडियोधर्मी धातुबाहेक अन्य धातु उत्पादन गर्न गरिने भूमिगत उत्खनन भए दैनिक १,००० टनसम्म र सतही उत्खनन भए दैनिक २,००० टनसम्म उत्खननको कार्य गर्ने,
 - (४) अधातु खनिज उत्पादन गर्न गरिने भूमिगत उत्खनन भए दैनिक २,००० टनसम्म र सतही उत्खनन भए दैनिक ४,८०० मेट्रिक टनसम्म उत्खननको कार्य गर्ने,
 - (५) कोईला तथा मट्टिकोईला उत्पादन गर्न गरिने भूमिगत उत्खनन भए दैनिक १००० टन र सतही उत्खनन भए दैनिक २,००० टनसम्म उत्खननको कार्य गर्ने,
 - (६) दैनिक २ लाख घन मिटरसम्म प्राकृतिक ग्याँस (Biogenic Natural Gas) उत्पादन कार्य गर्ने,
 - (७) नदीनाला सतहबाट दैनिक १०० घनमिटर भन्दा बढी ३०० घनमिटरसम्म बालुवा, ग्राभेल, गिर्खा माटो निकाल्ने ।
- (ठ) कृषि क्षेत्र :
- (१) पहाडमा १ हेक्टरसम्म र तराईमा ५ हेक्टरसम्म राष्ट्रिय वन क्षेत्र कृषिको लागि प्रयोग गर्ने,
 - (२) निर्माण सम्बन्धी देहायको काम गर्ने :-
 - (क) ३०,००० वटा भन्दा बढी पन्छी जाति पाल्नको लागि निर्माण कार्य गर्ने,

- (ख) १,००० वटा भन्दा बढी ठूला चौपाया पालनको लागि निर्माण कार्य गर्ने,
- (ग) ५,००० वटा भन्दा बढी साना चौपाया (भेडा, बाख्रा) पालनको लागि निर्माण कार्य गर्ने,
- (घ) २,००० वटा भन्दा बढी बङ्गुर/सुँगुर पालनको लागि निर्माण कार्य गर्ने,
- (ङ) तराईमा अवस्थित स्थानीय तह भित्र १ हेक्टर भन्दा बढी तथा तराई बाहेक अन्य स्थानीय तहको हकमा ०.५ हेक्टर भन्दा बढी क्षेत्रमा कृषि थोक बजार स्थापना गर्ने,
- (च) वार्षिक २५ करोडभन्दा बढी माछाको भूरा उत्पादन गर्न ह्याचरीका लागि पोखरी निर्माण गर्ने,
- (छ) पशुपन्छी रोग अन्वेषण तथा नियन्त्रण सम्बन्धी दैनिक ३,००० भन्दा बढी नमूना सङ्कलन तथा परीक्षण कार्यको लागि प्रयोगशाला निर्माण गर्ने,
- (ज) बधशाला निर्माण गर्ने,
- (झ) प्यारेन्ट र ग्यान्ड प्यारेन्ट कुखुरा पालन तथा ह्याचरी सञ्चालन गर्न निर्माण गर्ने ।
- (३) म्याद नाघेका विषादीको (सूचित विषादीको हकमा मात्र) भण्डारण तथा विसर्जन गर्ने,
- (४) रासायनिक मल उत्पादन, संश्लेषण (फर्मूलेशन), सम्मिश्रण (ब्लेण्डिङ्ग), प्याकेट वा डिब्बाबन्दी (प्याकेजिङ्ग/क्यानिङ्ग) र भण्डारण (स्टोर) सम्बन्धी कार्य तथा उद्योग स्थापना गर्ने,

- (५) जीवनाशक विषादी तथा विषादीजन्य पदार्थहरू (जस्तै पशु/जनावरहरूको जुम्रा तथा उपियाँ लगायतका बाहिरी परजिवि (Ecto Parasite) नियन्त्रणका लागि प्रयोग गरिने विषादी) उत्पादन, संश्लेषण (फर्मूलेशन), सम्मिश्रण (ब्लेण्डिङ्ग), प्याकेजिङ्ग र भण्डारण (स्टोर) सम्बन्धी कार्य तथा उद्योग स्थापना गर्ने,
- (६) देहाय बमोजिमको कृषिजन्य उद्योग स्थापना गर्ने:-
- (क) दैनिक १०,००० लिटर भन्दा बढी क्षमताको दुग्ध प्रशोधन (दुधको परिकार समेत) उद्योग स्थापना गर्ने,
- (ख) दैनिक ५ मेट्रिक टन भन्दा बढी माछा, मासु प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (ग) १,००० मेट्रिक टन भन्दा बढी भण्डारण क्षमता भएको कोल्ड स्टोरेज स्थापना गर्ने,
- (घ) परम्परागत र घरेलू भेटेरीनरी औषधी बाहेकका अन्य भेटेरीनरी औषधी तथा भ्याक्सिन उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (ङ) दैनिक १० मेट्रिक टन भन्दा बढी फलफूल वा तरकारीको प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (च) दैनिक २ देखि १० मेट्रिक टनसम्म प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (छ) दैनिक १२ मेट्रिक टन भन्दा बढी पशुपन्छी तथा माछाको दाना उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने ।

अनुसूची - ३

(नियम ३ सँग सम्बन्धित)

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने प्रस्ताव

(क) वन क्षेत्र :

- (१) तराईमा ५०० हेक्टरभन्दा बढी र पहाडमा २५० हेक्टरभन्दा बढीको क्षेत्रफलमा एकल प्रजातिका स्वदेशी बिरुवा एउटै ब्लकमा वृक्षारोपण गर्ने,
- (२) सम्बन्धित ठाउँमा परीक्षण भई वृक्षारोपणको लागि उपयुक्त भएका आयातित प्रजातिका बिरुवा तराईमा ५० हेक्टरभन्दा बढी र पहाडमा २५ हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रफलमा वृक्षारोपण गर्ने,
- (३) तराईमा १०० हेक्टरभन्दा बढी र पहाडमा ५० हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रफलको वन व्यावसायिक कबुलियती वनको रूपमा दिने,
- (४) नेपाल सरकारले वन अनुसन्धान प्रयोजनका लागि वार्षिक ३० हेक्टरभन्दा बढी राष्ट्रिय वन सरपट कटान गर्ने,
- (५) विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण बाहेक अन्य प्रयोजनको लागि ५ हेक्टरभन्दा बढी वन क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र तथा वातावरण संरक्षण क्षेत्रको वनको जग्गा प्रयोग गर्ने
- (६) सिमेन्ट उद्योगको लागि कच्चा पदार्थको रूपमा रहेको चुनढुङ्गा उत्खनन् कार्यका लागि २५ हेक्टर भन्दा बढी वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्ने,

- (७) वन क्षेत्रमा फोहरमैला फाल्न ल्यान्डफील साईट निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने,
- (८) वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, वातावरण संरक्षण क्षेत्र वा रामसारमा सूचीकृत सीमसार क्षेत्रमा २५ मेगावाट भन्दा बढी क्षमताको जलविद्युत आयोजना निर्माण कार्य गर्ने,
- (९) वन क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष वा संरक्षण क्षेत्रको वन क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्रको वन क्षेत्र, सिमसार क्षेत्र वा वातावरण संरक्षण क्षेत्रको वन क्षेत्रमा २५ बेड भन्दा बढीको रिसोर्ट वा होटल, २५ शैय्या भन्दा बढीको अस्पताल वा २५ कोठा भन्दा बढीको शिक्षण संस्था निर्माण गर्ने,
- (१०) प्रचलित कानून बमोजिम प्रशोधन गरी सारतत्व निकाली निकासी गर्न पाइने प्रजातिको हकमा एक जिल्लाबाट प्रति प्रजाति १०० टन भन्दा बढी वन पैदावार सङ्कलन गर्ने,
- (११) देहायको परिमाणमा वन पैदावार सङ्कलन गर्ने गरी जिल्ला भित्रको पञ्चवर्षीय वन कार्ययोजना, मध्यवर्ती क्षेत्र वा संरक्षण क्षेत्रको व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने वा वन संरक्षण क्षेत्रको कार्ययोजना तयार गर्ने :-
- (क) वार्षिक ५० मेट्रिक टन भन्दा बढी जरा तथा गानो सङ्कलन गर्ने,
- (ख) वार्षिक १५० मेट्रिक टन भन्दा बढी बोक्रा सङ्कलन गर्ने,

- (ग) वार्षिक १५० मेट्रिक टन भन्दा बढी पात वा डाँठ सङ्कलन गर्ने, (सालसिड, रिठ्ठा र अमला, तेन्दुपात, भोर्लापात, तेजपात बाहेक)
- (घ) वार्षिक १५० मेट्रिक टन भन्दा बढी फूल वा भुवा सङ्कलन गर्ने,
- (ङ) वार्षिक २०० मेट्रिक टन भन्दा बढी फल वा बीज सङ्कलन गर्ने,
- (च) वार्षिक १५० मेट्रिक टन भन्दा बढी बिरुवा सङ्कलन गर्ने,
- (छ) वार्षिक २०० मेट्रिक टन भन्दा बढी गम, रेजिन (सल्लाको खोटो बाहेक) वा लोहवान सङ्कलन गर्ने ।
- (१२) राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, शिकार आरक्ष क्षेत्रभित्र कुनै प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ख) स्वास्थ्य क्षेत्र : १०० शैय्याभन्दा बढीको अस्पताल, नर्सिङ्ग होम वा चिकित्सा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने ।
- (ग) शिक्षा क्षेत्र : १०० शैय्याभन्दा बढीको शिक्षण अस्पताल सञ्चालन गर्ने ।
- (घ) पर्यटन क्षेत्र :
- (१) १०० बेड भन्दा बढीको होटल वा रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने,
- (२) नयाँ विमानस्थल निर्माण गर्ने,
- (३) व्यवसायिक हिमालयन एडभेन्चर स्पोर्ट्स क्लब (Himalayan Adventure Sports Club) निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने ।

(ड) यातायात क्षेत्र :

- (१) स्थानीय सडक बाहेक २५ किलोमिटर भन्दा बढी लम्बाई हुने नयाँ सडक निर्माण गर्ने,
- (२) ५० किलोमिटर भन्दा बढीको रज्जुमार्ग निर्माण गर्ने,
- (३) ५ किलोमिटर भन्दा बढीको केबुलकार मार्ग निर्माण गर्ने,
- (४) सार्वजनिक यातायातको लागि रेलमार्ग सञ्चालन गर्ने,
- (५) सडक प्रयोजनको लागि ३ किलोमिटर भन्दा बढीको सुरुङ बनाउने,
- (६) ५० किलोमिटर भन्दा बढी लम्बाईको राष्ट्रिय राजमार्ग वा सहायक सडकको चौडाई वृद्धि हुने गरी स्तरवृद्धि, पुनर्स्थापना वा पुनर्निर्माण गर्ने ।

(च) उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई क्षेत्र :

- (१) विद्युत उत्पादन अन्तर्गत:-
 - (क) ५० मेगावाटभन्दा बढी क्षमताको जलविद्युत् उत्पादन आयोजना निर्माण गर्ने,
 - (ख) कोइला वा आणविक विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने,
 - (ग) ५ मेगावाटभन्दा बढी क्षमताको खनिज तेल वा ग्याँसबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने ।
- (२) सिँचाईको नयाँ प्रणाली अन्तर्गत:-
 - (क) तराई वा भित्री मधेशमा २,००० हेक्टरभन्दा बढीको क्षेत्र सिँचाई गर्ने,

- (ख) पहाडी उपत्यका र टारमा ५०० हेक्टरभन्दा बढीको क्षेत्र सिँचाइ गर्ने,
- (ग) पहाडी भिरालो पाखा वा पर्वतीय क्षेत्रमा २०० हेक्टर भन्दा बढी क्षेत्र सिँचाइ गर्ने ।
- (३) १०० जनाभन्दा बढी स्थायी बसोबास भएका जनसङ्ख्या विस्थापित गर्ने कुनै पनि जलस्रोत विकास कार्य गर्ने,
- (४) बहुउद्देश्यीय जलाशयको निर्माण गर्ने,
- (५) एउटा जलाधार क्षेत्रबाट अर्को जलाधार क्षेत्रमा पानी फर्काई (इन्टर बेसिन वाटर ट्रान्सफर) उपयोग गर्ने,
- (६) नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्र :-
- (क) १० मेगावाट भन्दा बढी क्षमताको सौर्य ऊर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने,
- (ख) १० मेगावाट भन्दा बढी क्षमताको वायु ऊर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने,
- (ग) २ मेगावाट भन्दा बढी क्षमताको जैविक ऊर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने ।
- (घ) १०,००० घनमिटर भन्दा बढी क्षमताको बायोग्याँस प्लान्ट निर्माण गर्न ।

(छ) खानेपानी क्षेत्र :

- (१) ५०० हेक्टर भन्दा बढी क्षेत्रमा फैलिएको वर्षातको पानी सङ्कलन गर्ने तथा त्यति क्षेत्रफलमा भएको पानीका स्रोतको प्रयोग गर्ने,
- (२) सेफ इल्ड १०० लिटर प्रति सेकेण्ड (LPS) भन्दा बढीको सतही पानीको स्रोत र सो पानीको ७५ प्रतिशत भन्दा बढी सुख्खा समयमा आपूर्ति गर्ने,
- (३) भूमिगत पानीको स्रोत विकासका लागि कुल एक्यूफरको ७५ प्रतिशत भन्दा बढी रिचार्ज गर्ने,
- (४) खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्नको लागि १०० जनाभन्दा बढी जनसङ्ख्या विस्थापन गर्ने,
- (५) खानेपानीको स्रोतको माथिल्लो तटीय भागमा ५०० जनाभन्दा बढीको जनसङ्ख्या बसोबास गराउने,
- (६) २ लाख भन्दा बढी आधार वर्षको जनसङ्ख्यालाई खानेपानी आपूर्ति गर्ने,
- (७) २ लाख भन्दा बढी आधार वर्षको जनसङ्ख्यालाई खानेपानी आपूर्ति गरी नयाँ स्रोत जोड्ने,
- (८) जैविक तथा रासायनिक प्रदुषण हुने स्रोत वा तिनबाट प्रभावित हुन सक्ने भूमिगत जलस्रोतको उपयोग गर्ने,
- (९) प्रति सेकेण्ड ५०० लिटरभन्दा बढी पानीको स्रोत उपयोग गर्ने खानेपानी स्रोतसम्बन्धी बहुउद्देश्यीय आयोजना सञ्चालन गर्ने,
- (१०) ३ किलोमिटर भन्दा बढीको सुरुङ्ग निर्माण गरी खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्ने,

- (११) सार्वजनिक खानेपानीका आपूर्तिका मुख्य स्रोतमा कुनै प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ज) आवास, भवन तथा बस्ती विकास र शहरी विकास क्षेत्र :
- (१) ४५ मिटर भन्दा बढी उचाई भएका भवन निर्माण गर्ने,
- (२) १०,००० वर्गमिटर क्षेत्रफलभन्दा बढीको Built Up Area वा Floor Area भएको आवासीय, व्यावसायिक वा आवासीय र व्यावसायिक दुवै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्ने,
- (३) २,००० जना भन्दा बढी एकै पटक आगमन तथा निगमन हुने सिनेमा हल, थिएटर, सामुदायिक भवन, रङ्गशाला, कन्सर्टहल, स्पोर्ट्स कम्प्लेक्स निर्माण गर्ने,
- (४) ५ हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रमा आवास विकास गर्ने,
- (५) १०० हेक्टरभन्दा बढीको जग्गा आयोजना सञ्चालन गर्ने,
- (६) २०,००० लिटर भन्दा बढी दैनिक भूमिगत पानीको प्रयोग हुने भवन निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने,
- (७) भूउपयोग सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम शहरीकरण गर्ने ।
- (झ) फोहरमैला व्यवस्थापन क्षेत्र :
- (१) घर तथा आवास क्षेत्रबाट निस्कने फोहरमैलाको सम्बन्धमा देहायको काम गर्ने:-
- (क) वार्षिक ५,००० टन भन्दा बढी फोहरमैला जमिनमा भर्ने,

- (ख) १० हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रमा फैलिएको ट्रान्सफर स्टेशन र रिसोर्स रिकोभरी एरियासम्बन्धी काम गर्ने,
- (ग) १० हेक्टर भन्दा बढी क्षेत्रमा फैलिएको रसायन, यान्त्रिक वा जैविक तरिकाबाट फोहरमैला छनौट गर्ने, केलाउने, तह लगाउने र पुनः प्रयोग गर्ने,
- (घ) १० हेक्टर भन्दा बढी क्षेत्रमा फैलिएको कम्पोष्ट प्लान्ट सम्बन्धी काम गर्ने,
- (ङ) कम्तीमा १०,००० जनसङ्ख्या भएको शहरी क्षेत्रबाट निस्कने फोहरमैला गाड्ने काम गर्ने ।
- (२) देहायको प्रकृति र जुनसुकै स्तरका खतरापूर्ण फोहरमैला सम्बन्धी देहायका निर्माण सम्बन्धी काम गर्ने:-
- (क) फोहरमैला संयन्त्र निर्माण,
- (ख) फोहरमैला रिकोभरी प्लान्ट निर्माण,
- (ग) फोहरमैला भर्ने, थुपार्ने वा गाड्ने ठाउँको निर्माण,
- (घ) फोहरमैला भण्डारण गर्ने ठाउँको निर्माण,
- (ङ) फोहरमैला ट्रिटमेण्ट सुविधाको निर्माण ।
- (३) जोखिमपूर्ण फोहर पदार्थ सम्बन्धी देहायका काम गर्ने :-
- (क) २५ वर्षभन्दा बढी आधा आयु भएको कुनै पनि रेडियोधर्मी वस्तुको निष्कासन र व्यवस्थापन गर्ने,

- (ख) ५० लेथल डोज भएको कुनै पनि रेडियोधर्मी वस्तुको निष्कासन र व्यवस्थापन गर्ने,
- (ग) १०० भन्दा बढी शैय्या भएको स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल वा नर्सिङ्ग होमबाट निस्कने जैविक जोखिमपूर्ण पदार्थको अन्तिम निष्कासन व्यवस्थापन गर्ने,
- (घ) कुनै पनि हानिकारक पदार्थलाई भष्म वा पुनः प्रयोग गर्नको लागि १ हेक्टर वा सोभन्दा बढी क्षेत्रफलको जमिन प्रयोग गर्ने र ऊर्जा सम्बन्धी कुनै काम गर्ने ।
- (ज) उद्योग क्षेत्र :
- (१) वन क्षेत्र बाहेक अन्य स्थानमा २०० हेक्टर भन्दा बढी क्षेत्रमा औद्योगिक ग्राम/औद्योगिक क्षेत्र, औद्योगिक पार्क, विशेष आर्थिक क्षेत्र, अन्तरदेशीय विशेष आर्थिक क्षेत्र, सुख्खा बन्दरगाह तथा व्यापारिक क्षेत्र स्थापना गर्ने,
- (२) दैनिक ५ लाख लिटर भन्दा बढी क्षमता भएको उमाल्ने र फर्मेन्टेशन सुविधायुक्त डिस्टिलरी, ब्रुअरी वा वाइनरी उद्योग स्थापना गर्ने,
- (३) दैनिक ३,००० मेट्रिक टन भन्दा बढी खाँडसारी वा चिनी उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (४) दैनिक २५ मेट्रिक टन भन्दा बढी हाड, सिङ्ग वा खुर प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (५) दैनिक १५,००० वर्गफिट भन्दा बढी छाला प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,

- (६) वार्षिक ३ करोड गोटाभन्दा बढी उत्पादन क्षमता भएको पोलेको इटा, टायल आदि बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (७) दैनिक १००० मेट्रिक टन भन्दा बढी क्षमताको क्रसर उद्योग स्थापना गर्ने,
- (८) दैनिक १०० मेट्रिक टन भन्दा बढी उत्पादन क्षमता भएको एसिड वा अल्काली उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (९) ब्लेण्डिङ प्रक्रियाबाट बाहेक विटुमिन वा विटुमिन इमल्सनको उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१०) ब्लेण्डिङ प्रक्रियाबाट बाहेक रासायनिक मल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (११) ब्लेण्डिङ प्रक्रियाबाट बाहेक किटनाशक पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१२) दैनिक ५० मेट्रिक टन (ड्राई वा वेट) भन्दा बढी ब्याट्री रिसाईक्लिंग गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१३) दैनिक ५ मेट्रिक टन भन्दा बढी फोम उत्पादन उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१४) दैनिक १०० मेट्रिक टन भन्दा बढी उत्पादन क्षमता भएको पल्प वा कागज उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१५) चुनढुङ्गा वा क्लिङ्करमा आधारित दैनिक ३,००० मेट्रिक टन भन्दा बढी उत्पादन क्षमता भएको क्लिङ्कर वा सिमेण्ट उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१६) दैनिक ३,००० मेट्रिक टन भन्दा बढी चुन उत्पादन क्षमता भएको उद्योग स्थापना गर्ने,

- (१७) २ अर्ब रुपैयाँ भन्दा बढी मेसिन उपकरणमा लगानी हुने खनिजजन्य पदार्थ प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१८) दैनिक ५० मेट्रिक टन भन्दा बढी औषधीको लागि प्रारम्भिक कम्पाउण्ड (Bulk Drugs) संश्लेषण (Formulation) गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (१९) दैनिक ५०० मेट्रिक टन भन्दा बढी प्रारम्भिक स्मेल्टिङ्ग गरी फेरस तथा नन् फेरस वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२०) दैनिक ७५० मेट्रिक टन भन्दा बढी धातु रिमेल्टिङ्ग वा रिरोलिङ्ग वा ऐलोयिङ्ग (Alloying) गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
- (२१) उद्योगले आफ्नो प्रयोगको लागि ४० मेगावाट भन्दा बढी नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि (सौर्य, वायु, जैविक आदि) Congeneration बाट विद्युतीय ऊर्जा उत्पादन गर्ने कार्य गर्ने,
- (२२) उद्योगले आफ्नो तापीय ऊर्जा प्रयोजनको लागि बायोमास, कोइलाबाट सञ्चालन हुने ग्याँसिफायरबाट १ मेगावाट भन्दा बढी तापीय ऊर्जा जडान गरी सञ्चालन गर्ने,
- (२३) वार्षिक ५ लाख घन फिटभन्दा बढी काठ प्रयोग गर्ने सःमिल स्थापना गर्ने,
- (२४) वार्षिक २ लाख घन फिटभन्दा बढी काठ वा काठजन्य पदार्थ प्रयोग गरी भेनियर, प्लाईउड, प्लाईबोर्ड आदि बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने,

- (२५) अर्ध प्रशोधित तेल, फोसिल फ्युल प्रयोग गरी दैनिक २०० मेट्रिक टन भन्दा बढी पेट्रोलियम पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
 - (२६) अति घातक पदार्थ जस्तै: आइसोनाइट, मर्करी कम्पाउण्ड उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
 - (२७) रेडियो विकिरण निष्कासन हुने (न्यूक्लियर/एटोमिक प्रशोधन) उद्योग स्थापना गर्ने,
 - (२८) प्रतिदिन १०० टन भन्दा बढी बायोग्याँसको उत्पादन, भण्डारण, फिलिङ्ग, रिफिलिङ्ग सम्बन्धी उद्योग स्थापना गर्ने ।
 - (२९) नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालले स्थापना वा उत्पादन गर्ने बाहेकका गोली, गट्टा, बारुद लगायतका बिस्फोटक पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने,
 - (३०) पेट्रोलियम पाईपलाईन निर्माण गर्ने,
 - (३१) कम्प्यूटर, सफ्टवेयर, विद्युतीय उपकरण प्रयोग गरी सफ्टवेयर तयारी, अनलाईन सेवा, ईन्टरनेट, रेडियो, केबुल नेटवर्क जस्ता प्रकृतिका सेवा दिने कार्य वा तालिम, परामर्श जस्ता कार्य बाहेक २ अर्ब रुपैयाँ भन्दा बढी मेसिन उपकरणमा लगानी हुने उद्योग ।
- (ट) खानी क्षेत्र :
- (१) १०० जना भन्दा बढी जनसङ्ख्याको स्थायी बसोबास स्थानान्तरण वा पुनर्बास गरी खानी उत्खनन्को कार्य गर्ने,

- (२) साधारण निर्माणमुखी ढुङ्गा, डेकोरेटिभ ढुङ्गा, ग्राभेल, बालुवा, औद्योगिक माटो र साधारण माटोको उत्खननको लागि दैनिक ५०० घनमिटर भन्दा बढी उत्खननको कार्य गर्ने,
- (३) सबै रेडियोधर्मी धातुको उत्पादन गर्न उत्खननको कार्य गर्ने,
- (४) रेडियोधर्मी धातु बाहेकको अन्य धातु उत्पादन गर्न गरिने भूमिगत उत्खनन भए दैनिक १,००० टन भन्दा बढी र सतही उत्खनन भए दैनिक २,००० टन भन्दा बढी उत्खननको कार्य गर्ने,
- (५) अधातु खनिज उत्पादन गर्न गरिने भूमिगत उत्खनन भए दैनिक २,००० मेट्रिक टन भन्दा बढी र सतही उत्खनन भए दैनिक ४,६०० मेट्रिक टन भन्दा बढी उत्खननको कार्य गर्ने,
- (६) कोईला तथा मट्टिकोईला उत्पादन गर्न गरिने भूमिगत उत्खनन भए दैनिक १,००० टन भन्दा बढी र सतही उत्खनन भए दैनिक २,००० टन भन्दा बढी उत्खननको कार्य गर्ने,
- (७) दैनिक २ लाख घन मिटरभन्दा बढी प्राकृतिक ग्याँस (Biogenic Natural Gas) उत्पादन कार्य गर्ने,
- (८) नदी नाला सतहबाट दैनिक ३०० घन मिटर भन्दा बढी बालुवा, ग्राभेल, गिर्खा माटो निकाल्ने,
- (९) पेट्रोलियम पदार्थको उत्खनन र प्रशोधन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।

(ठ) कृषि क्षेत्र :

- (१) पहाडमा १ हेक्टरभन्दा बढी र तराईमा ५ हेक्टरभन्दा बढी राष्ट्रिय वन क्षेत्र कृषिको लागि प्रयोग गर्ने,
- (२) जीवनाशक विषादी (सूचित विषादीको हकमा मात्र) प्लाण्ट स्थापना गर्ने,
- (३) दैनिक १० मेट्रिक टन भन्दा बढी प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने ।"

आज्ञाले,

डा. पेम नारायण कंडेल
नेपाल सरकारको सचिव ।